

Mateřská škola "Kytička", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Č. J. 39/2019

Minimální preventivní program a výchovné poradenství v MŠ Kytička

Platnost od 1.9. 2019

Účinnost od 1. 9. 2019

Aktualizace: 10. 7. 2021, 11. 7. 2022, 6. 7. 2023, 2. 7. 2024

Pedagogické poradenství

Pedagogické poradenství je doplňující a podpůrný proces výchovy a vzdělávání dětí v mateřské škole. Jedná se především o spolupráci učitelů s rodiči a vzájemně mezi kolegy. Cílem tohoto dokumentu je snaha předejít vzájemným nedorozuměním a disharmonií ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Fáze procesu pedagogického poradenství

Pedagogické poradenství vnímáme jako proces s určitými fázemi. Tento proces je určený pro osoby zásadním způsobem zabezpečující či ovlivňující výchovu a vzdělávání dítěte (rodiče, pedagogičtí i odborní zaměstnanci), se kterými mají učitelé pravidelný kontakt. Při řešení problému dítěte stanovujeme následující fáze:

1. učitel diagnostikuje problém dítěte,
2. řeší problém dítěte s rodiči a v rámci možností i s dítětem samotným,
3. v případě potřeby zapojí do řešení problému dítěte kolegy,

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

4. jestliže je problém neřešitelný týmovou spoluprací v mateřské škole, učitel spolupracuje s odborníky z poradenských zařízení,
5. problém dítěte se pak řeší odbornou diagnostikou a terapiemi v poradnách nebo specializovaných institucích podle doporučení odborníků z poradenských zařízení.

Nejčastější výchovné problémy u dětí v MŠ:

- Adaptace na předškolní zařízení.
- Projevy agresivity v kolektivu.
- Úzkostné dítě.
- Dítě ze sociokulturně odlišného prostředí.
- Dítě zanedbané případně týrané.

Cílem primární prevence je vést děti ke správným postojům vůči zátěžím a problémům a zvýšení odolnosti dětí vůči sociálně – patologickým vlivům.

Základním principem preventivní strategie na naší škole je osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a prevence, které vedou u dětí k odmítání všech druhů projevů agresivity.

Za velmi důležitou oblast považujeme komunikaci mezi učitelem, rodiči a dětmi. U dětí posilujeme sebevědomí, sebeúctu a vzájemnou úctu ke svým spolužákům – kamarádům, snažíme se o klidné vyřešení konfliktů mezi dětmi a překonávání překážek. Každý další školní rok přináší nové podněty a nápady a na základě zkušeností hledáme co nejefektivnější cesty vedoucí ke zkvalitnění vlivu na děti.

Cíle minimálního preventivního programu:

- jsou především ve výchově ke zdravému životnímu stylu, podněcování žáků k uvědomění si zodpovědnosti za své zdraví a za životní prostředí.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- vytváření žebříčku hodnot s důrazem na život bez drog, násilného a diskriminačního chování.
- posilování duševní odolnosti vůči stresu a negativním zážitkům.
- minimalizaci výskytu sociálně patologických jevů.
- nabízení účasti, po dohodě s rodiči, žákům na školních i mimoškolních aktivitách, vytváření pozitivní motivace pro zapojení žáků do školních i mimoškolních aktiv.
- předávat dětem informace z oblasti návykových látek a zdravého stravování.
- posilovat pozitivní sociální klima a tím pozitivní vztahy v kolektivu dětí.
- seznámit děti s multikulturní výchovou.

Cílové skupiny

všechny děti v MŠ. Zvláště je třeba se zaměřit na:

- děti se zdravotními problémy.
- žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.
- žáky, kteří rizikové chování vykazují.
- na děti s odlišnou etnickou příslušností, než je ta většinová, u nichž je podstatná integrace do většiny.

Zásady prevence spočívají:

- v individuální práci s dětmi.
- aktivním zapojení učitele.
- v úzkém kontaktu s rodiči.
- v kvalitně zpracovaném školním řádu.
- v pravidlech soužití.
- v pravidlech chování.

Formy prevence jsou:

- spolupráce s rodiči a žáky.
- odhalování specifických poruch učení a chování a následná náprava.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- vzdělávání v oblasti zdravého životního stylu.
- vyhranění negativního vztahu k návykovým látkám.
- nabídka školních i mimoškolních aktivit.

Realizace Minimálního preventivního programu

Škola se bude snažit o vytvoření pozitivního sociálního klimatu, prostoru pro smysluplné využití volného času dětí, o jejich výchovu k zodpovědnosti za své zdraví a zdravý životní styl a snížení výskytu rizikových projevů v chování žáků nabídkou vzdělávacích aktivit - například:

- logopedická prevence.
- návštěva kulturních akcí.
- návštěva divadla.
- návštěva výstav, ZOO, Botanické zahrady, ekocenter.
- návštěva ZŠ.
- dopoledne s policií ČR, MP Liberec.
- dopoledne s hasiči atd.

Spolupráce s rodiči je velmi úzká a doposud bezproblémová a osvědčilo se nám operativní řešení i drobných problémů hned v začátku. Rodiče i pedagogové svým vlastním jednáním modelují a podporují prosociální chování. K řešení stížností máme vypracovanou směrnici.

Aktivity ve třídách:

- Ranní kruh – možnost povědět o svých problémech.
- Individuální možnost všech dětí promluvit si samostatně s paní učitelkou.
- Zařazování her pro osobnostní a sociální rozvoj dítěte.
- Využití výukového tématu k výchovnému působení.
- Využití programu Dobrý začátek – metodicky je proškolená většina učitelk MŠ.
- Využití interaktivní tabule k přímé prezentaci daného tématu.
- Spolupráce s PPP Liberec, Policií ČR, Hasiči ČR atd.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- Vytváření podmínek pro volný čas dětí – odpolední aktivity, podzimní a jarní tvoření, vánoční zpívání, výstavy Vánoce a Velikonoce očima dětí....
- Vytváření podmínek pro stmelování kolektivů – školní výlet, návštěvy divadel, exkurze, Vzájemná návštěva se ZŠ atd.
- Rozloučení se školním rokem na zahradě Mateřské školy, společné oslavy Dne dětí atd.
- Pedagogové nabízejí dětem aktivity, které posilují jejich pozitivní sebepojetí a sebevědomí. Pedagogové volí formy a metody vzdělávání tak, aby odpovídaly vývojovým předpokladům dětí a stanoveným výukovým cílům, a vytvářejí pozitivní třídní klima podporující učení.

Vzdělávání učitelů:

Bude zaměřeno zejména na komunikační dovednosti a nové pedagogické směry a dále na podporu sebevzdělávání všech pedagogických pracovníků v MŠ. Vzdělávání učitelů – získávání dovedností a seznamování se s novými přístupy v oblasti prevence, zdravého životního stylu, předávat si nezbytné informace z dané oblasti, dodržovat provozní, školní a organizační řád a veškerou činnost školy ve shodě s ochranou zdraví dítěte. Ve škole budovat a udržovat rodinnou přátelskou atmosféru plnou důvěry tak, že se na nás nejen děti mohou bez jakýchkoliv obav obracet, ale i rodiče, se svými problémy, starostmi nebo návrhy. Navozovat příznivé klima ve školce.

Podpora vedení školy:

Vedení školy v průběhu školního roku vytváří podmínky pro naplňování cílů preventivního programu, umožňuje odborné vzdělávání pedagogických pracovníků. V rámci pravidelných pondělních pedagogických porad vytváří prostor pro informování učitelů. Zajišťuje vybavení školy materiály pro realizaci minimálního preventivního programu.

Učitelky:

- podílí se na zpracování a realizaci programu prevence sociálně patologických jevů.
- spolupracují s vedením při výskytu nežádoucích projevů chování.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- diagnostikuje vztahy mezi dětmi.
- motivuje k vytvoření podmínek a vnitřních pravidel v souladu se školním řádem, vytváření bezpečné atmosféry a pozitivního klimatu.
- spolupracuje s rodiči.

Spolupráce rodiny a mateřské školy:

- seznámení rodičů se základními cíli prevence sociálně patologických jevů a nežádoucích projevů chování dětí v MŠ (třídní schůzky) - beseda, nebo přednáška pro rodiče k dané problematice.
- včasná informovanost rodičů o změnách chování jejich dětí.
- aktuální řešení nastalých problémů s rodiči.
- účast rodičů na vzdělávacích aktivitách MŠ.
- poradenství v oblasti spolupráce rodičů s MŠ a odborníků.
- zveřejnění Programu prevence na informačních tabulích v MŠ.
- zpracovává zprávy o dětech pro odborníky a sociální pracovníky.

Informovanost pedagogických pracovníků:

S minimálním preventivním programem jsou seznámeni všichni pedagogičtí pracovníci, kopie je umístěna ve třídách MŠ. Aktuální informace jsou umísťovány na nástěnku v šatně, popřípadě sdělovány všem učitelům na pravidelných pondělních poradách.

Spolupráce s odborníky a institucemi:

PPP Liberec

SPC Liberec

Hasiči Liberec

MML

Naivní divadlo Liberec

Návštěva IQ Parku

KÚ Libereckého kraje

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Policie ČR – Liberec, MP Liberec

instituce poskytující další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence sociálně patologických jevů
ošetřující lékaři atd.

Školní poradenské pracoviště:

V MŠ jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám dětí školy zaměřené zejména na:

- poskytování podpůrných opatření pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.
- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření.
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování dětí z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami.
- péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných dětí.
- průběžnou a dlouhodobou péči o děti s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení.
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace.
- metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy.
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci.
- spolupráci školy se školskými poradenskými zařízeními.

Poradenští pracovníci školního poradenského pracoviště:

Speciální pedagog: PhDr. Dana Janoušková, MBA

Hodnocení a struktura evaluace preventivního programu

Ředitelka, zástupkyně ředitelky pro MŠ:

- hospitační a kontrolní činnost, pohospitační pohovory.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- vždy na pravidelné pondělní pedagogické poradě.
- zakotvení hodnocení výsledků plnění programu do vlastního hodnocení školy (dle struktury projednané na pedagogické radě).

Zástupkyně ředitelky pro MŠ a učitelka:

- pololetní hodnocení výsledků a úspěšnosti projektu hodnocením klimatu na třídě.
- hodnocení výsledků jednotlivých činností.
- hodnocení výsledků posunů v postojích dětí k problémovým situacím.
- hodnocení výsledků projevů dětí v třídním společenství.

Cíle, kterých chceme dosáhnout v pěti oblastech prevence:

1. Zdravý životní styl

Cíle:

- podporovat zdravý životní styl dětí – životospráva, duševní hygiena, režim dne, prevence stresu.
- upevňovat kladný vztah ke svému tělu.
- seznámit děti s různými styly života – vrcholový sport, modelky, vegetariánství...atd.
- předcházet negativním vlivům médií a reklamy (tisk, TV, PC).
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy – diety, obezita.
- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – ekologii.
- naučit děti „poskytnout“ první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému.

Ukazatele úspěchu:

- děti mají zájem o zdravý životní styl.
- děti dbají o svůj zevnějšek a tělo.
- děti znají negativa a pozitiva různých stylů života
- děti mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

2. Prevence šikany – posilování a rozvoj mezilidských vztahů, prevence projevů xenofobie, rasismu, antisemitismu

Cíle:

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám.
- předcházet projevům xenofobie, rasismu a antisemitismu a edukovat děti.
- upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života.
- pěstovat úctu k životu (stáří x mládí, fauna a flóra...).
- posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy.
- podporovat v dětech jejich přirozenou potřebu poznávat nové.
- posilovat hodnotu vzdělání a vzdělávání.
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany.

Ukazatele úspěchu:

- děti mají zdravé sebevědomí a pozitivní přístup k okolí a ostatním.
- děti se samostatně rozhodují, otevřeně říkají svůj názor, jsou tolerantní.
- na půdě školy panuje důvěrná a bezpečná atmosféra.
- děti vědí, co znamená řešit své konflikty a nedorozumění dohodou a pod ped. vedením nachází řešení.

3. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření

Cíle:

- předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku – spolupráce s rodiči (zdravé prostředí) a opakovaná edukace dětí.
- oddálit první kontakt s návykovými látkami – spolupráce s rodiči (zdravé prostředí).
- podporovat děti v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Ukazatele úspěchu:

- děti znají rizika užívání drog, čeho se vyvarovat (motajících se lidí, stříkaček ...).
- děti mají představu o tom co je droga – co vše je drogou, co způsobuje a proč ji lidé berou (hlavně cigarety a alkohol), závislost – zdravá x nezdravá.
- ve škole je zdravé motivující prostředí, utvářené za pomoci dětí, vycházející z každodenních činností, jejich nápadů a potřeb.

4. Prevence sexuálního zneužívání a týrání – Sexuální výchova

Cíle:

- posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska.
- předkládat témata „sexuální výchovy“ jako přirozenou věc – odlišnosti obou pohlaví - funkce, porod atd.
- předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sex, vydírání, pornografie.
- podporovat zdravé sebevědomí dětí, vážení si hodnoty vlastního těla a možnost rozhodovat o něm.

Ukazatele úspěchu:

- děti lépe rozumí svým citům a tělesným odlišnostem – nestydí se za ně.
- děti dokáží říci NE a umějí ho i přijmout – asertivní jednání.
- děti dokáží rozlišit pozitiva a negativa sexuálního jednání (fyzická a psychická stránka).
- děti se orientují přiměřeně k věku v problematice sexuální výchovy

5. Prevence kriminality a delikvence dle pokynu MŠMT, právní odpovědnost

Cíle:

- vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus) atd.
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí postižený...).

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- zasadit se o to, aby děti znaly svá práva ve společnosti.
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování.
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a být morální podporou.

Ukazatele úspěchu:

- děti si jsou vědomi následků spáchání přestupku a trestného činu.
- děti respektují, znají základní lidská práva a hodnoty společenského chování.
- děti vědí na koho se obrátit v případě potíží, a to nejen na půdě školy.
- děti mají důvěru v učitelku.

Závěr

Minimální preventivní program školy je součástí výchovy a vzdělávání dětí po celou dobu docházky do mateřské školy. Účastní se ho pedagogický sbor, děti, rodiče a odborníci. V rámci minimálního preventivního programu je nutné kombinovat poskytování informací z oblasti prevence sociálních jevů se vzděláváním v sociálních oblastech. Preferovat přístupy zaměřené do oblasti zdravého životního stylu a aktivního sociálního učení. Program musí brát zřetel na věk a osobní charakteristiky jedinců.

Toto chceme dosáhnout dobrou a pravdivou informovaností, ochotou vyslechnout druhého a nalezením správné cesty v případě pomoci.

„VŠECHNO, CO OPRAVDU POTŘEBUJI ZNÁT, JSEM SE NAUČIL V MATEŘSKÉ ŠKOLE“ Robert Fulghum

O všechno se rozděl.

Hraj fér.

Nikoho nebij.

Mateřská škola "Kytička", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Vracej věci tam, kde jsi je našel.

Uklízej po sobě.

Neber si nic, co ti nepatří.

Když někomu ublížíš, řekni promiň.

Před jídlem si umyj ruce.

Splachuj.

Teplé koláčky a studené mléko ti udělají dobře.

Žij vyrovnaně – trochu se uč a trochu přemýšlej a každý den trochu maluj a kresli a zpívej a tancuj a hraj si a pracuj.

Každý den odpoledne si zdřímni.

Když vyrazíš do světa, dávej pozor na auta, chytni někoho za ruku a drž se s ostatními pohromadě. “

Agrese

Projevy agresivity v kolektivu

Projevy agresivity jsou poměrně častým jevem. Jde o projevy šťouchání, štípání, nadávání, bouchání, odnímání hraček atp. Úkolem pedagoga je monitorovat tyto projevy chování a včas zasáhnout. V případě mírných projevů je žádoucí použít běžné výchovné prostředky (nutnost omluvit se, vysvětlení důsledků, hraní her pro podporu začlenění).

V případě větších problémů, kdy vzniká ve třídě napětí, a rodiče si začínají stěžovat, už běžná opatření nestačí.

Jak takové dítě rozpoznáme:

- Nápadné agresivní chování ve vztahu ke druhým dětem – strkání, bouchání, vysmívání, nadávky.
- I po napomenutí není dítě schopno impulsivnímu chování zabránit, jsou těžko ovladatelné vlastní vůlí.
- Dítě nerespektuje pravidla třídy ani autoritu učitele, nemá tato pravidla zvnitřněná z rodinného prostředí.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

- Dítě si vyhledá kamaráda sociálně slabšího, tomu následně ubližuje či ho využívá.
- Dítě se snaží agresivní chování svést na druhé nebo se chová nenápadně.

Možnosti přístupu k problému:

- Důležité je nacházet příčinu problému. V předškolním věku se velmi často jedná o obrannou reakci (např. nesoulad rodinného prostředí, výskyt násilí v rodině...).
- Konzultace s rodiči a jejich motivace ke společnému řešení.
- Jasně vymezení hranic, které dítě nesmí překračovat.
- Posilovat pozitivní chování, u dětí s problematickými projevy chování podporovat i malé pokroky.
- Využití artefaktiky, dramatické výchovy, vyjádření emocí.

Úzkostné dítě

V mateřské škole se lze setkat s dětmi, které jsou nenápadné, jsou považovány za příliš hodné, uzavřenější. U těchto často neprůbojných, submisivních dětí lze často pozorovat neurotické projevy - kousání nehtů, zadržávání v řeči, nechutenství atp.

Důvody mohou být různé: vnější prostředí, rodina osobnostní predispozice. Tyto děti a projevy chování bychom určitě neměli přehlížet.

Jak takové dítě rozpoznáme:

- Dítě pláče po příchodu do školky, přestože již školku delší dobu navštěvuje.
- Dítě nemluví, nezapojuje se do činností.
- Pokud ve třídě není oblíbený kamarád, pláče, nechce si hrát.
- Při kolektivních hrách nechce být vybírán, nemá rád soutěživé hry.
- Reaguje přecitlivěle na kritiku, často pláče při mírném napomenutí.
- Má okousané nehty, vytahuje si rukávy, žmoulá je.
- Častá enuréza při odpočinku.
- Dítě nechce ve školce jíst, odpočívat, ačkoliv doma problémy nejsou.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Možnosti přístupu k problému:

- Hry na podporu zdravého sebevědomí dítěte.
- Utváření pozitivních vztahů a stmelování kolektivu.
- Zařazení prvků jógy, relaxace.
- Podpora schopnosti vyjadřovat vlastní pocity.
- Čtení příběhů s tematikou překonávání překážek.

Dítě ze socio-kulturně odlišného prostředí

Stále vzrůstá počet dětí, jejichž mateřský jazykem není čeština a do školy přichází s minimální znalostí češtiny. Mateřská škola se tak stává institucí, kde se setkávají kulturní zvyklosti dítěte s normami majoritní společnosti a je také nezbytným článkem pro vstup do dalšího stupně vzdělávání.

Jak takové dítě rozpoznáme:

- Znalosti a dovednosti dítěte neodpovídají kognitivním dovednostem odpovídajícím věku.
- Dítě nemá zkušenosti s didaktickými pomůckami a běžnými hračkami.
- Dítě mluví jiným jazykem nebo nemá dostatečně vyvinutý jazykový kód.
- Dítě začíná školní docházku posledním rokem před vstupem do ZŠ.
- Rodina se kvůli jazykovému deficitu obává spolupráce s MŠ.

Možnosti přístupu k problému:

- Motivace rodičů ke spolupráci.
- Dostatečný prostor pro adaptaci rodičů i dětí na školní prostředí.
- Podpora v oblasti kognitivního a jazykového rozvoje.

Šikana

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Školní program proti šikanování vychází z Metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č.j. 22294/2013-1.

Text metodického pokynu je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 21291/2010-28, ve kterém lze nalézt komentáře k metodickým postupům a užitečná metodická vodítka pro diagnostiku a nápravu v podobě tabulek. Školní program proti šikanování je klíčovou součástí Minimálního preventivního programu. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. (školského zákona) má škola jednoznačnou odpovědnost za žáky při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školních služeb a je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Charakteristika a projevy šikany

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Mezi základní formy šikany podle typu agrese – typu nebo prostředku týrání patří:

- fyzická agrese, přímá a nepřímá (např. bití, vydírání, krádeže, ničení majetku oběti).
- verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (nadávky, pomluvy, vyhrožování či ponižování); součástí je i kyberšikana - zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu.
- smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Za šikanování se nepovažuje škádlení a jednorázová agrese. Například, když se poperou dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim líbí oběma, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy se oběť neumí nebo z různých příčin nemůže bránit.

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, ponižující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- nátlak na dítě, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- příkazy, které dítě dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
- dítě se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, omlouvání učitelům apod.

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- dítě je často osamoceno, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními.
- má-li dítě promluvit před třídou, je nejisté, ustrašené.
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- jeho předškolní dovednosti se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršují.
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Dominantní znak šikany – bezmocnost oběti. Neoddělitelnou součástí problému je skupinová dynamika.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Základní scénář pro „obyčejnou počáteční“ šikanu

– ředitelka školy a speciální pedagog, ve spolupráci s třídním učitelem.

1. Odhad závažnosti a stanovení formy šikany. Určíme, zda se jedná o běžnou nebo komplikovanou šikanu.
2. Rozhovor s informátory a oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory).

Je třeba zjistit:

- kdo je oběť?
- kdo je agresor?
- kdy a kde k šikaně dochází?
- jakou formou?
- jak často a jak dlouho trvá?
- proč oběti ubližovali?
- jak lze násilí v budoucnu zabránit?

5. Ochrana oběti.

Umístění dítě do chráněného prostředí s dohledem dospělé osoby. Kontaktování rodičů, aby dítě vyzvedli a domluvili se na dalším postupu.

6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:

- a. rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření).
- b. rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku).

7. Realizace vhodné metody:

- a. metoda usmíření.
- b. metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).

8. Komunikační kruh:

- a. efekt metody usmíření;
- b. oznámení potrestání agresorů.

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Děti jsou informováni o rizicích agresivního chování a o výchovných opatřeních školy. Třídní učitelé využijí téma k diskusi ve svých třídách, informují o možnostech pomoci pro oběti a svědky šikany.

9. Rozhovor s rodiči oběti.

Rodiče jsou seznámeni s případem a opatřeními, která škola přijme. Podepíše zápis z jednání.

10. Mimořádná třídní schůzka.

Rodiče jsou informováni o situaci, průběhu vyšetřování a opatřeních pro zamezení dalších potíží. **Učitel má vždy na mysli ochranu oběti** (nesdělují informace, které by ji mohly dále poškodit), přítomné seznámí s příznaky šikany a kontakty na odborné instituce. Schůzce může být přítomen odborník. Rodiče jsou ubezpečeni o kompetencích školy případ dále řešit a jsou vyzváni ke zvýšené pozornosti a ke spolupráci.

11. Práce s celou třídou.

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Prevence – komunikační kruh

Třídní učitelé se zaměřují na činnosti posilující budování pozitivních vztahů mezi dětmi navzájem a mezi učiteli a dětmi. Děti jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich budovány a rozvíjeny tyto sociální dovednosti:

- co je a není šikana.
- jakým vhodným způsobem se zastat oběti a vyhledat pomoc.

Všechny učitelky vnímají nutnost vytvoření dobrého sociálního prostředí a bezpečných vztahů ve škole a podle možností zařazují do komunikačního kruhu prvky bezpečného chování a rozvoje pozitivních vztahů. Využíváním vhodných metod umožňují rozvoj vzájemné spolupráce (např. práce dětí ve skupinách) a naopak se snaží vyhýbat metodám a technikám, které způsobují napětí mezi dětmi a vytvářejí stresové prostředí (ironizování, zesměšňování, nenaplněné hrozby – „když nepřestaneš vyrušovat, nepůjdeš na vycházce jako první“ apod.).

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Spolupráce s rodiči

Škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí před šikanou. Rodiče jsou seznámeni s bojem školy proti šikanování na třídních schůzkách. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za prošetření této informace zodpovědný ředitel školy. Při vyšetřování a nápravě šikanování je potřebná spolupráce jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a na zachování důvěrnosti informací.

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy s dalšími institucemi a orgány zejména:

- v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry.
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči.
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.

Ochrana dětí před šikanou v předškolním vzdělávání

Empirické zkušenosti potvrzují, že šikana se může objevovat už v mateřské škole (dále jen „MŠ“). Vyskytují se tam prvky šikany a spíše zárodečná stadia tohoto destruktivního fenoménu. Nicméně skrytá a neléčená počáteční šikana působí i zde velké škody a trápení, které zasáhnou děti, rodiče i pedagogy.

Škola musí zabezpečit minimální požadavky na ochranu dětí před šikanou. Po odborném a bezpečném rozkrytí šikany pedagog zvolí podle situace vhodný způsob nápravy, např.: rozhovor s dítětem, které ubližuje – pedagog využije opatření, která v MŠ fungují, např. srozumitelně sdělí dítěti, že porušilo stanovená pravidla, vede jej v sociálně žádoucích

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

projevech, navrhuje a ukazuje mu adekvátní varianty v projevech chování, samozřejmě, jakmile je to možné, ocení jeho zlepšení, nastaví zavedení ochranného režimu oběti – v počátku pro jistotu MŠ nastaví přísnější dozor. V některých komplikovanějších případech oběť a útočníka v rámci možností od sebe oddělí, není vhodné konfrontovat agresora s obětí.

Při práci se skupinou – MŠ využije intervenční program, v němž žáci získávají žádoucí vzory chování a zároveň se mohou „dotknout“ pocitů toho, komu je ubližováno – Dobrý začátek.

Vhodné jsou činnosti podporující spolupráci, při nichž nejsou vítězové a poražení, a využít se dají rovněž pohádky či příběhy a jejich dramatizace.

Rozhovor se zákonnými zástupci dítěte agresora – proběhne až tehdy, když je situace zmapovaná; důležitá je maximální snaha získat je pro spolupráci; nejbezpečnější je, když rozhovor provede pracovník MŠ; rozhovor rodičů oběti s rodiči agresora je velmi rizikový.

Škola může zvolit i kombinaci výše uvedených metod.

Škola zajišťuje podporu a rozvoj pro své pedagogy v podobě kontinuálního plánu dalšího vzdělávání.

Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

Škola informuje rodiče hned na začátku školního roku o programu proti šikanování písemnou formou.

- třídní učitelé informují rodiče na třídních schůzkách o problematice šikany.
- doporučí vhodný postup v případě jakéhokoliv podezření na šikanu.
- informují o krizové telefonní lince k šikaně pro učitele, žáky i rodiče.
- v případě jakéhokoliv podezření na šikanu škola informuje rodiče oběti i agresora.
- Spolupráce s rodiči je velmi úzká a doposud bezproblémová a osvědčilo se nám operativní řešení i drobných problémů hned v začátku. Rodiče i pedagogové svým vlastním jednáním modelují a podporují prosociální chování.

Právní odpovědnost školy

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Škola má odpovědnost za děti – každý pedagog musí šikanování mezi dětmi neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany:

- Šikana v průběhu vyučování – oznámení zákonnému zástupci oběti i útočníka.
- Skutečnosti nasvědčující, že je dítě v ohrožení nebo se ohrožuje svým chováním samo – ohlášení orgánu sociálně-právní ochrany dětí.
- Agresivní chování dítěte ve škole v důsledku nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny – OSPOD, pomoc podpora, vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.
- Případové konference, případová setkání OSPOD – přizvání zástupců školy.
- Jednání naplňující znaky přestupku nebo trestného činu – Policie ČR, státní zastupitelství.

Trestně-právní hledisko šikany

Šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů. Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek. Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty i trestných činů.

Povinnost přezkazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku – trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné ohlásit. Každý má povinnost přezkazit trestný čin včasným oznámením, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán.

Podávání podnětů, stížností a oznámení

Škola má stanoven jasný a jednoznačný postup pro příjem podnětů a stížností ze strany zaměstnanců, žáků a zákonných zástupců včetně anonymního (schránka důvěry ve škole):

Zpracováno v Liberci 28. 8. 2017

Aktualizace v Liberci 1. 9. 2019, 27. 7. 2020, 11. 7. 2021, 6. 7. 2023, 2. 7. 2024

Mateřská škola "Kytíčka", Liberec,
Burianova 972/2, p. o.
460 06 Liberec 6
IČO 72741465
Tel: 485 130 971

Zpracovala: PhDr. Dana Janoušková, MBA, ředitelka MŠ
speciální pedagog

PŘÍLOHY:

WEBOVÉ STRÁNKY A KONTAKTY S TÉMATIKOU ŠIKANÝ A KYBERŠIKANÝ

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu, www.napisnam.cz

Použitá literatura:

Michalová, Z. *Předškolák s problémovým chováním. Projevy, prevence a možnosti ovlivnění.*

Praha: Portál 2012.

Hadj Moussová, Z. a kol. *Intervence. Pedagogicko-psychologické poradenství III.* Praha: UK, 2004. ISBN 80-7290-146-X.